

scheepselen onteerd en van al hun luister ontdaan. Aan de schepping wordt de kroon ontnomen, welke God haar heeft geschonken; de mensch moet geheel tot de natuur terugkeeren, en alles afstaan, wat hem daarvan onderscheidt. Zijn toekomstig leven is als dat van een kuddedier, hetwelk zich alleen in de massa handhaven kan en veilig weet.

Ook gelukkig? Gide beweert van wel. Maar mag de toestand, waarin de menschen verkeeren, welke hij waarneemt, gelukkig genoemd worden? Het antwoord is niet twijfelachtig. Zij zijn afgestompt; de angst voor gevaren houdt hen tezamen, zooals de kudde in de steppen bijeenblijft, omdat ieder element zich als individu hulpeloos voelt.

De eenigste persoonlijke uiting, welke de moderne dictatuur duldt, is die van vrees. De blijdschap, die de mensch van het collectief bezit, is die van den opgejaagde, aan wien het gelukt om in de menigte te verdwijnen.

Als Gide zegt, dat de menschen in de Sovjet-Unie gelukkig zijn, gelukkiger dan de Fransche arbeiders b.v., bedrijft hij een lichtzinnig spel met woorden.¹⁾ Dit oordeel demonstreert duidelijk, dat de auteur zich niet met den uitwendigen schijn tevreden stelt, en de diepten van het menschelijk hart niet peilen kan. Hij schept behagen in de reflectie, welke hij aesthetisch geniet, maar van eenig ernstig onderzoek is geen sprake. Hij speelt gruwelijk met woorden... maar ook met menschenzielen.

...

Dat is niet het eenigste bezwaar tegen den schrijver van „Retour de l'U. S. S. R.”

De ware aard van zijn critiek op de toestanden in Sovjet-Rusland, verbergt hij niet. Het huidige Rusland is hem niet revolutionnair genoeg. Wat hij laakt, is de afwijking van het bolsjewistisch ideaal, niet het bolsjewisme zelf. Het compromis met de „burgerlijke politiek”, de afwijking van den revolutionairen weg wordt door hem veroordeeld.

Bepaalde „hervormingsmaatregelen” op sexueel terrein, klaagt hij, zijn weer ingetrokken²⁾; op „economisch terrein heeft de leiding allerlei „kapitalistische” concessies gedaan, er ontwikkelt zich in de Sovjet-unie een soort aristocratie, uit welke „in een volgende generatie een aristocratie van het geld groeien zal”. Al die „burgerlijke infecties”, welke de bestuurders nu voeden, zullen naar Gide's meening, slechts door bruut geweld weer uitgeroeid kunnen worden. Hij hoopt dat die tijd van „krachtig ingrijpen” spoedig komen zal. Hoe

1) „Het geluk”, zegt Gide, „is stellig op deze wijze zeer gemakkelijk verkregen”. De menschen kunnen alleen „gelukkig” zijn, omdat hun regeerders hen angstvallig inlichtingen over andere landen onthouden, of — nog erger — omdat men hen eenvoudig bedriegt, door te zeggen, dat elders de meest verschrikkelijke ellende geleden wordt, en dat de Sovjet-Unie een paradijs is, vergeleken bij de Westersche landen.

2) Gide vertelt nog een treffend staaltje over de vrijheid van meeningen-uiting, en het effect der, ook in de Nederlandsche bladen, welke de Sovjet-Unie welgezind zijn, vermeldde raadpleging van het volk. Over de wet tot bestrijding van den abortus werd een soort plebisiet gehouden. Een zeer groote meerderheid verklaarde zich daartegen. Toch werd de wet afgekondigd. (De couranten mochten bovendien slechts de „goedgekeurde” vermeldingen.)

aantal obligatiehouders een toestemmend antwoord ontvangen op het verzoek tot renteverlaging. Een groep bleef echter onzijdig. Men krijgt dus nu het geval, dat van zeg 100 obligatiehouders er 70 zijn die wel een renteverlaging aanvaarden, terwijl er 30 verklaren die niet te willen goedkeuren. Nu gaat meer dan één college overwegen niet alleen, maar blijkbaar ook besluiten, om de obligaties van die laatste groep, de 30, zoogenaamd „vervroegd” af te lossen. Gewoonlijk heeft men daarvoor niet het geld in de kas; men moet het eerst weer gaan leenen, vanzelfsprekend tegen de voorgestelde lagere rente. Maar het aldus opnieuw geleende geld wordt dan gebruikt om de obligaties die volgens de oude voorwaarden, dus niet den hooger rentestand, zouden blijven uitstaan, af te lossen. Zulke obligatiehouders krijgen dan hun geld terug; bij herbelegging zullen zij zoo goed als zeker toch ook een lagere rentevoet moeten aanvaarden, nu nergens meer gelegenheid bestaat om dat geld uit te zetten tegen een rentevoet als enkele jaren geleden gebruikelijk was. De niet-vrijwillig aanvaarde rente-derving wordt hun aldus toch opgedrongen.

Is zulk een maatregel nu oirbaar?

Voor het antwoord op deze vraag zal men in elk geval moeten kennen de voorwaarden die in het vroeger uitgegeven prospectus zijn vermeld. Het is vrijwel regel om in elk prospectus op te nemen de bevoegdheid van de geldleende kerk of schoolvereeniging om de lening vervroegd af te lossen, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk. Men bindt zich allereerst aan een meestal geringe jaarlijksche aflossing; meestal vindt men zoo'n periodieke aflossing gesteld op een veertigste of een vijftigste deel van de totaal geleende som. De geheele geldleening zal, indien er niets bijzonders gebeurt, dus na 40 of 50 jaren zijn afgelost. Doch met het evenbedoelde voorbehoud zal het geldleendend instituut bevoegd zijn om, ook vóór dat die termijn

langer uitstel, des te feller de slagen: hier is volgens hem alle toegeeflijkheid en vergevingsgezindheid een misdaad.

Gide verafschuwt het „compromis”; hij vertelt allerlei bijzonderheden omtrent de tegenwoordige toestanden in de Sovjet-Unie, welke voor een beoordeeling van de bolsjewistische republiek van belang zijn. De bestrijders van het communisme, dat immers nog altijd het huidige Rusland hoogelijk prijst, maken van zijn onthullingen dankbaar gebruik.³⁾

Maar, we moeten ook met de mededeelingen van dezen bevooroordeelde revolutionnair, die overal „conformistische neigingen” ontdekt, voorzichtig zijn. Mede daarom hebben wij uitvoerig zijn wijze van oordeelvorming beschreven. Slechts datgene heeft waarde, wat ook door andere bezoekers en beoordeelaars vastgesteld is. De Fransche letterkundige, die naar zijn eigen woorden van sociale kwesties weinig kennis heeft, is zeker niet de meest geschikte waarnemer, al zegt hij wel eens rake dingen.

Men meene echter niet, dat Gide een „bekeerling” is. Wie dat denkt, vergist zich. Hij moge van zijn voorkeur voor de Sovjet-republiek, althans op het oogenblik, genezen zijn, „bolsjewist” is hij in hart en nieren gebleven. Wanneer morgen de z.g. „burgerlijke elementen” in Sovjet-Rusland vernietigd werden, zou hij juichen.

Gide is een zeer gevaarlijk mensch. Hij, die de weemoedige bekoring, welke van de natuur uitgaat, eigenlijk niet meer verdragen kan, aarzelt niet om het eene deel der menschheid tegen het andere op te zetten. Hij bemint de revolutie om de revolutie; hij spoort de elementen van het geweld, wanneer zij een oogenblik tot rust gekomen zijn, weer tot hernieuwde activiteit aan.⁴⁾ De hulp, welke Rusland aan de „Spaansche regeering” zond, wekt in hem een waar enthousiasme. „De Sovjet-Unie”, zoo heet het, „heeft nooit opgehouden met ons te leeren en ons te verbazen, zij toont ons nu hoe zij zich „herstellen” kan”.

...

Het jaar 1936 heeft ons belangrijke literatuur over Rusland gebracht. Het boekje van Gide leert ons duidelijk, dat de bolsjewistische republiek niet het eenigste gevaar is, hetwelk de wereld bedreigt. We denken op het oogenblik niet aan het nationaal-socialisme, dat in menschvergoding — de rede van minister Kerri was daarvan weer een droevig bewijs — voor het tegenwoordige bolsjewisme niet onder doet. We denken op het oogenblik aan de revolutionnaire strooming, welke

3) Behalve de mededeelingen over de dwaze vereering, die Stalin ontvangt, en die over het gebrek aan individuele vrijheid, is ook belangwekkend het oordeel over den Kolchoz, welken Gide bezocht. Deze staatsboerderij is zelf op een soort communistischen grondslag gevestigd, maar gedraagt zich tegenover andere Kolchozen kapitalistisch. De winsten komen alleen dien Kolchoz ten goede, welke ze gemaakt heeft. De arme staatsboerderijen krijgen niets daarvan!

4) V.g. ook het artikel over het boekje van Gide, in „Het Vaderland” van 1 Dec. De schrijver merkt op, hoeveel jammer menschen als hij teweeg gebracht hebben. „Zeer dikwijls is het resultaat van hun acties geweest: eerst ontkenning van het meest dierlijke en daarna sombere onderdrukking in naam van de inderdaad noodzakelijke orde”.

van 40 of 50 jaren verstreken is, een extra som af te lossen, zelfs de geheele uitstaande schuld vervroegd af te lossen.

Oogenschiijnlijk staat dus het recht vast om zoo'n groep van obligatiehouders, die weigert om een verzoek tot renteverlaging in te willigen, te tracteeren op zulk een vervroegde, extra aflossing. Maar hier komt weer een andere, zeer gebruikelijke bepaling uit de meeste prospecti in het geding. Men mag aannemen, dat in vrijwel elk prospectus de bepaling voorkomt, dat de voor aflossing in aanmerking komende obligaties zullen worden aangewezen door een loting. Men heeft daarmede een waarborg willen geven voor een volstrekt objectieve, eerlijke behandeling van elken obligatiehouder. Boven zei ik reeds, dat men veelal onbekend is met de personen der obligatiehouders. Reeds uit dien hoofde is men wel genoodzaakt door loting aan te wijzen welke obligaties zullen worden afgelost; men pleegt dan door advertenties hiervan kennis te geven. Doch ook waar wel bekendheid bestaat met de houders der obligaties, wil men door het loting-voorschrift garanderen, dat men niet den eenen obligatiehouder zal voortrekken boven den anderen. Het beding van aflosbaarstelling-krachtens-loting is dus te zien als een verzekering, dat er nooit uit particuliere overweging jegens een of meer obligatiehouders bijzondere prestaties zullen worden gedaan, die niet kunnen worden bewezen jegens allen. Het geheele beding van loting is in volstrekten zin te respecteeren en te aanvaarden. Ik schreef hierover eerder in „De Reformatie” van 28 Augustus, 4 en 11 September 1931, nrs 48-50. Ik volsta thans met naar die artikelen te verwijzen.

Deze lotingsusance nu raakt de kern van het vraagstuk in dit opstel bedoeld. Indien in een prospectus is bepaald, dat de aflosbaarstelling van obligaties zal geschieden bij uitloting, heeft dan de debiteur het recht om te doen wat sommigen,

heel Europa tracht te ondermijnen. Wanneer de Russische bronnen, die haar tot dusverre voeden, mochten opdrogen of afgesloten worden, zal zij uit duizend andere voedsel ontvangen.

Bij vele revolutionnairn heeft het Rusland van heden afgedaan. Zij schelden het heerschend systeem met den naam „Stalinisme”, en keeren het land den rug toe. Het „Stalinisme” is voor hen een verworpen communisme. Die verworping zet hen tot krachtig werken aan, het onheilgig vuur der revolutie willen zij weer aanwakkeren. Trotzky is hun man.

De revolutiegeest werkt door. Voor elke concessie, die hem nu afgedwongen wordt, begeert hij wraak, wreede wraak. Misschien krijgt hij het eerst in Rusland gelegenheid om „revanche” te nemen; wie zal het zeggen?

André Gide is een getuige van dien geest, niet de voornaamste, maar toch een zeer bruikbaar getuige. Zijn boekje bevat voor ons een ernstige waarschuwing om waakzaam te blijven.

Voor „pessimisme” is geen reden: „Nooit kan 't geloof teveel verwachten, des Heilands woorden zijn gewis”.

Moge deze ondermijnde wereld weer aandachtig naar de boodschap van het Evangelie luisteren! Dan zullen haar grondslagen niet langer wankelen, dan zal zij kracht ontvangen om den geest, die haar met vernietiging bedreigt, te verjagen.

A.

B. I. B.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Aan wie de schuld?

Over het onderwijs valt menige klacht. Och ja, iedereen komt er mee in aanraking en iedereen heeft er verstand van. 't Is daarom verstandig, de dingen aangaande het onderwijs van alle kanten te bezien. Dezer dagen werd in het „Dagblad van Zeeland” zoo eens een en ander besproken in verband met de vrees, die men op menige school koestert voor het verlies van een leerling. Vroeger was de vrees bij den leerling. Hij vreesde zijn ouders, hij vreesde zijn leermeester, hij vreesde het rapport, hij vreesde het examen.

Thans is menig toelatingsexamen te gemakkelijk. De kandidaat is met zijn kennis, die hij op de lagere school moest opdoen, nog wel niet klaar, maar dat doet er niet toe, hij moet naar een volgende school, want die moet leerlingen hebben. Geen uitstel. 't Is altijd nog de man uit Zeeland, die het beweert. De leerling moet vlug komen: hij telt mee. Hij kent de breuken niet, maar hij telt mee. Hij schrijft „ongenoodde gasten”, maar hij telt mee. Hij heeft geen overzicht van de geschiedenis in zijn hoofd, maar hij telt mee. Hij heeft nog niet geleerd, eenigermate zelfstandig te werken, maar hij telt mee. Hij heeft geen studielust, maar hij telt mee.

Een jaar later beginnen dan de klachten. De lagere school krijgt van alles de schuld: ze kunnen niet cijferen, ze kunnen niet spellen, ze heb-

naar boven werd omschreven, van plan schijnen te zijn te doen, een DEEL van een obligatieleening anders dan door uitloting af te lossen?

Naar mijn gevoelen moet deze vraag zoo volstrekt mogelijk ontkennend worden beantwoord. Indien in een prospectus niet is opgenomen de bevoegdheid, en dan zeer nadrukkelijk, om ook op andere wijze dan door uitloting een gedeelte van de hoofdsom, al of niet extra, af te lossen, dan is een aflossing buiten loting niet alleen schending van de goede trouw, maar ook van de in rechten aangegane verplichtingen. En daarom is het goed om, nu dit proces van aflossingen allerwege schijnt te worden overwogen, nu eenmaal de kansen daarvoor gunstig zijn, een woord van ernstige waarschuwing en vermaan te laten hooren. Men late zich niet beïnvloeden door een gevoel van wrevel jegens die obligatiehouders, die weigerachtig zijn gebleken tegenover een, (ik behoef het niet meer te herhalen), op zich zelf alleszins begrijpelijk verlangen tot verlaging van lasten. Maar het is een ding van de hoogste orde, dat in ons maatschappelijk leven in het algemeen, maar zeker op het terrein van onze kerken en scholen blijft gelden, dat het eens gegeven woord bindt. De gulden regel van Psalm 15: 4 blijve hier richtsnoer: „heeft hij gezworen tot zijn schade, evenwel verandert hij niet”. Er zou, naar mijn vaste overtuiging, door maatregelen als boven aangeduid, een schade worden gedaan aan ons kerkelijk- en vereenigingsleven, die in geen enkel opzicht wordt goed gemaakt door het materiële voordeel van zulk een renteverlaging. De goede naam en de eer van onze kerken en vereenigingen staan hier op het spel. En daarom hebben onze kerkeraden en vereenigingsbesturen wel zeer ernstig toe te zien; zij hebben te staan naar de eerlijke naleving van het eens gegeven woord.

's Gravenhage.

A. S.

ben geen haast, ze Neen, van mee blijf

De sch. middel is nemen de Ze willen inderdaad de kinder tusschen. niet te bl daar ook grond.

Daarom wijzen wa geschikt.

Ja, de de gezin kan allen niet de h slap en d wil opkor zeggen: „ geslacht en te dou

Nieman in wat be mijn vra wel eens wordt do maatregel der geldig geen zin, knaap”. afloopen

Komen menscher beleven en gezin knaap in hij het go dan moet goed moe is, dat de zieling hi komt he nen ze h is voor l schappij beter me op schoo dan ligt of bij be Gr.

Die

Het wo steld wo zijn zone 't bijzond van de p nigd heb ãen mel zonen va eerste pl te Zwolle naar Zul duwnaar zeereis, d deze vol wagen va Overall w ontvange vele Boe uitgebrac was gew

Het be was in l lange ref die gepa schaarsel avond op ver van naar God brengen. tabakshui in de bla zalig sch Woord v hebben n Slechts t dens de geven, st heeft bev boek en krijgt op en meisi zijn kaar zien. En dood op